

Bài Ca Răn Cờ Bạc

排歌嶙棋泊

Nguyễn Văn Sâm

Phiên âm và giới thiệu
theo bản Nôm Phước An 福安藏板,
In năm 1921 啓定辛酉

Bản quốc ngữ điện tử của NamKyLucTinh.org, 2008

bản Nôm chứa tại Thư Viện Quốc Gia, Hà Nội, Việt Nam
công bố trên Thư Viện Ảo Southeast Asia Digital Library

Đầu thế kỷ trước có *phong trào tranh thương với người Hoa*. Những nhân vật cổ xúy có khi đứng chung thành nhóm như nhóm Minh Tân, nhóm Nông Cổ Mìn Đàm, nhóm Lục Tĩnh Tân Văn, nhưng cũng có những người không đứng chung với ai hết, chỉ ý thức rằng để cái lợi thương mại của nước mình cho người Hoa chi phối là việc vô lý nên viết bài, hoặc gián tiếp hoặc trực tiếp. Đây là một bài thuộc loại gián tiếp. Người viết thác lời phụ nữ khuyên mọi người tránh xa con đường cờ bạc. Cờ bạc là hành động đem tiền cho *thằng khách* nó ăn, bởi vì lúc đó chỉ có người Hoa là đủ điều kiện để mở sòng bạc mà thôi, bản thân mình thì không có thời giờ lo cho gia đình con cháu, không giúp chúng thấy được điều hay lẽ phải để giúp ích gia đình và tiến lên giúp ích xã hội. Tệ hại cờ bạc ai cũng biết nên tác giả chẳng nói nhiều, bài ngắn nhưng đủ ý, người đọc sẽ thấm khi đọc đi đọc lại. Chỉ cần phác thảo thái độ của người cờ bạc: vui vẻ thân thiện trước khi vào sòng ăn thua, sau đó khi thua sâu thì cà riêng cà tởm gây sự, phụ nữ trẻ thua thì ngoại tình, già thì gạt gẫm người chung quanh... Bao nhiêu đó cũng đủ chẳng cần nhiều hơn.

Trong Nam, trước năm 1921 hơn một thập niên, bài văn ngắn ngắn nói về việc tranh thương với người Hoa xuất bản bằng quốc ngữ khá nhiều, ngoài Bắc *Bài Ca Răn Cờ Bạc* lại được ấn hành bằng chữ Nôm, đó cũng là một chi tiết kỳ thú về văn học. Năm 1921, chữ Nôm đang thật sự đi vào đường tàn tạ nên bản này có vài ba chữ sử dụng không đúng tiêu chuẩn, âu đó cũng là qui luật.

Chúng tôi phiên âm bài này từ bản Nôm lưu trữ tại Hà nội, mới được công bố gần đây trên trang mạng Southeast Asian Digital Library, xin cảm ơn những vị thực hiện việc hữu ích này cho học giới . (NVS Port Arthur, TX Dec. 30, 2008)

- 1b. Nào những đứng anh hùng thực nữ,
 Bỏ tài bàn¹, đổ chữ² đi thôi.
 Tổ tôm, xóc đĩa sỡ³ rồi
 Cải lương nay lại đua vui ít xì⁴.
 Nay đương bữa tranh thi chung đỉnh, 5
 Ai lanh tay khéo tính thời nên.

Ai mà đi chặm ngũ quên,
 Ất là người phỗng tay trên⁵ chẳng còn.

¹ Muốn biết rõ trò chơi này thì nên coi bài *Phủ Tài Bàn*.

² Đổ chữ đây là một loại *đề* như đề số hiện lan tràn khắp Việt Nam ngày nay. Mỗi cửa tương trưng bằng một hai chữ gì đó nghe thanh tao và có vẻ học thức, nhưng thực chất chỉ là *một cửa* như các trò chơi cờ bạc khác. Sau đó đề chữ được thay mỗi cửa bằng một con thú (hay thần) nhưng vẫn có chữ đi theo, rồi một cửa chỉ thuần là một con số như ngày nay căn cứ trên số Kiên Thiét. Đề xưa có 36 cửa rồi 40 cửa nay thì 100 con số, 1000 con số. Thiên hạ say mê cay cú thì thua đến nỗi *viêm màng túi* cả lũ. Đọc báo chí Sài Gòn thập niên 40, 50 thì thấy người ta nhảy vô *xe điên* hay nhảy cầu Bình Lợi hà rầm, mà ác ôn là người hủy mình phần nhiều lại là nữ phái! Tội nghiệp!

³ Xóc đĩa 禿砵 trong Nam gọi là *đánh me*. Chữ xóc bản Nôm dùng gốc 禿, không chuẩn. Xem chú ở dưới về chữ sỡ.

⁴ Ít Xì 沙痴, tức *dà dách*, tức bài *black jack*. Ít xì tức là âm khác của con Ách theo giọng Nam. Chữ *cải lương* ở đây theo nghĩa cũ là *đôi mới*, bỏ cái cũ đi, không chơi bài ta nữa mà chơi bằng bài Tây. Loại bài mới so với tài bàn đổ chữ thì dễ hơn và con bạc thường có cảm tưởng là mình quyết định được sự thắng bại phần nào.

⁵ *Phỗng tay trên* 捧糶蓮: chộp lấy trước. Theo luật chơi tổ tôm, hai người cùng phỗng người nào ngồi trên thì được ưu tiên. Bây giờ là thời cơ buôn bán tranh thương ai mà chặm chân thì không còn có lợi nữa. Đoạn này khuyên nên vào thương trường.

	Chẳng trách kẻ phẩn son ngu dại ⁶ .	
	Chỉ trách người áo giải tu mi ⁷ .	10
	Cũng người bác lăm thư thi,	
	Cũng người cách vật trí tri đại tài ⁸ .	
2a.	Sao nữ sợ cuộc đời vội bấy ⁹ ,	
	Việc mở mang bỏ cả chẳng nhìn.	
	Khôn gì lũ trẻ đàn em,	15
	Nữ gieo gánh nặng hay hèn biết chi.	
	Tài đâu đủ tranh thi khôn khéo.	
	Hóa cho nên lấu đấu một mình.	
	Đường dài muôn dặm công trình,	
	Càng đi càng chẳng thấy anh theo nào.	20
	Nếu anh bận ra vào sớm tối,	
	Trông đàn con lẽ bái nhà thờ.	
	Hay anh còn lỡ việc nhà.	
	Tính toán chưa kịp nên đà lại thôi.	
2b.	Dầu anh thôi cũng thời phải nghĩ,	25
	Lũ em ngu khó thấy thanh cường,	
	Chờ người chỉ nẻo đưa đường ¹⁰ ,	
	Kìa thôn thương mãi, nợ làng bách công.	
	Thời em cũng vui lòng mỗi gôi.	
	Cảm ơn anh chỉ lối mới nên	30
	Ai ngờ anh bỏ kệ em,	
	Nên hư hay dở chẳng thềm nói chi ¹¹ .	

⁶ *Phẩn son ngu dại* 粉輪愚愧: chỉ phụ nữ. Thời này vẫn còn khinh khi phụ nữ!

⁷ Không trách đàn bà, chỉ trách đàn ông! Lạ thiệt! *Áo giải*: Áo dài, chỉ người có đôi chút học thức và kha khá về tiền bạc trong xã hội.

⁸ Người có học thức.

⁹ Nghĩ là câu này phải hiểu: Sao lại sợ mà chán rồi đứng bên lề cuộc đời sớm như vậy? Chữ *trá* 詐 tôi nghĩ là bản thảo viết chữ *sợ* 作 người khác tưởng là chữ *trá đơn* 詐 rồi khác trá 詐. Chờ đợi ý kiến của bạn đọc cao minh.

¹⁰ Đàn em ngu dại chờ đàn anh không ngoan chỉ đường lối mà đàn anh mãi mê làm điều sai quấy. Chúng tôi phải đọc bằng âm *chờ* ở bản Nôm viết chữ *chu* 朱, bản này có nhiều chữ Nôm không chuẩn.

	Các anh cứ say li cờ bạc, Chi giắt bài mở bát ¹² quanh năm.	
	Tài bàn thua kể hàng trăm, Ít xì thua kể đến năm tám ngàn.	35
3a.	Thua thái quá xui nên lắm tệ. Pháp luật kia chẳng kể vào đâu. Có quyền ép kẻ đen đầu ¹³ . Không quyền liêu lĩnh lừa nhau lấy tiền ¹⁴ .	40
	Lúc ở ngoài như tiên đẹp đẽ. Lúc ngồi vào như thể mặt ma. Được thời vui vẻ cười xòa, Rung chân hút thuốc như là phỗng ông ¹⁵ .	
	Kẻ thua thái ¹⁶ trong lòng tức giận. Mặt Phạm Nhan ¹⁷ muốn cắn quản nhau. Gãi tai nghiêng cổ lả đầu, Trong mồm bậm lẩm rủa nhau khó nghe ¹⁸ .	45
3b.	Mới ngồi vào hả hê thân thiết, Lúc thua sâu ¹⁹ ráo riết tận tình.	50
	Bất kỳ kẻ trọng người khinh, Cha con bạn hữu cũng rình lẫn nhau ²⁰ . Chẳng phép tắc đuôi đầu chi cả.	

¹¹ Thời giờ lo cờ bạc, thời giờ đầu dẫn dắt đàn em, chúng nên hư không phải là sự lo âu của mình. Đề ý chữ *thêm* ở đây viết bằng bộ nhơn 亻 trong khi ở chỗ khác viết với bộ thủy 添. Có lẽ người khắc khắc nhầm.

¹² *Giắt bài* 搵排 là bỏ bộ bài trong túi, sẵn sàng để gầy sòng. *Mở bát* 開鉢 là khui me, giờ chén lên để đếm số hột me mà tính ăn thua.

¹³ *Kẻ đen đầu* 仇顛頭: người dân thường.

¹⁴ Bản cùng sanh đạo tặc.

¹⁵ Đúng như tượng đá vui vẻ ở cổng chùa. *Ông phỗng đá*: Tượng đá hình người.

¹⁶ *Thua thái* 輸泰: thua nhiều, ta quen dùng *thua thái quá* như trước đó 8 câu.

¹⁷ Mặt Hà Bá xấu xí. Phạm Nhan là tên của Hà Bá.

¹⁸ Thua thì càu nhàu, lẩm bầm.

¹⁹ *Thua sâu* 輸齏 đồng nghĩa với *thua đậm*, *thua thái quá* ta thường nói ngày nay. Chữ Nôm viết 齏 thường được đọc là *sau*.

²⁰ Vào sòng thì hết bà con, hết ruột thịt.

	Cứ nói năng loạn xạ chẳng kiêng ²¹ .	
	Quân bài là khúc ruột liền.	55
	Động vào cà tởi cà riêng ²² được ngay.	
	Vợ con trong thò tay đánh ké, Thầy tớ ngoài gấp ghé chia bài ²³ .	
	Thà rằng xuân nhật đua vui, Khi làm cũng có khi chơi kể gì.	60
4a.	Nhưng cờ bạc suốt thì năm tháng ²⁴ , Khi ở nhà khi bạn rủ đi, Lại thêm xóc đĩa, ít xì, Rủ nhau đi sạn ²⁵ chơi thì đến đông.	
	<i>Bài Ca Vợ Khuyên Chồng</i> đã nói ²⁶ , Mua mà xem thể thái nhân tình.	65
	Lại còn có việc thành linh, Quan mà bắt được tù hình thảm thay. Lại còn kẻ đại nay quá ngốc. Đem tiền cho thằng khách ăn không ²⁷ .	70
	Nhút là những bạn má hồng, Nhớ tên đồ chữ thuộc lòng chang chang ²⁸ .	
4b.	Ngày nào cũng ngồi bàn thơ nhâm Kêu đồng nhân rồi tán tiếng thơ ²⁹ ,	

²¹ Chẳng còn kể kể lớn người trên.

²² *Cà riêng cà tởi* 期蓋期叢: Cà khịa với nhau, kiếm chuyện câu mâu, gây gổ.

²³ Người lớn cờ bạc thì trẻ con cũng cờ bạc theo, cha đánh thì con ké, chồng đánh thì vợ ké, chủ đánh thì tớ ké... kéo nhau hư hèn cả bọn.

²⁴ Tết nhút cờ bạc chút chút thì được, nhưng kéo dài suốt tháng suốt năm thì xấu, thì hư, mất thời giờ và mất tiền bạc.

²⁵ *Đi sạn* 移棧: Tức đi đến *khách sạn*, đến ngủ ở hotel, motel nói theo ngày nay...

²⁶ Có một bài tương tự như bài *Bài Răn Cờ Bạc* này tựa là *Bài Ca Vợ Khuyên Chồng*.

²⁷ *Thằng khách* tức người Huê kiều ở VN, họ tổ chức bạc bài, với sự giúp đỡ của chánh quyền địa phương, vì có lợi thế đó và lợi thế tiền bạc, họ thường làm *nhà cái*, người tổ chức nên rất lời.

²⁸ Họ thuộc lòng tên mấy cửa của môn đồ chữ, nhưng thiệt ra việc thuộc tên đó chẳng ích lợi gì cho họ vì người khách xô ra con gì cũng có lý của nó, và nhút là họ chỉ xô sau khi kiểm điếm coi cửa nào ít người đánh nhút.

	Ở nhà công việc bỏ bê, Phước Tông, Tất Đắc ³⁰ rồi thua hết tiền. Có hoa hột liền đem Vạn Bửu ³¹ , Nhứt là thua ăn cháo cũng đành. Trẻ thời sanh thói ngoại tình, Già thì sanh thói tính quanh xử xằng ³² .	75 80
5a.	Xui công nợ kẻ Nam người Bắc, Hết ruộng nương ³³ lại mất cửa nhà. Làm cho xấu bọn đàn bà, Chồng con mất cậy mẹ cha mất nhờ. Nào những khách đào thơ liễu yếu, Phải đua khôn tranh khéo đời nay. Học hành buôn bán ra tay, Làm sao rõ mặt cùng rày nước non. Đề cha mẹ chồng con được cậy. Cuộc vinh hoa chen với người đời.	85 90
	Cửa nhà hưng thịnh thêm vui, Lắm người nhiều cửa rặng đời tiếng khen. Hơn là lẽ mê tiền cờ bạc, Không được ăn mà mất cửa nhà.	

²⁹ Kêu bạn bè rồi hơi lại bàn ngang tán dọc một bài thơ để đánh đề chữ. Xưa, đầu thập niên 50, hằng ngày ở hai sòng bạc lớn ngay Sài Gòn là Kim Chung và Đại Thế Giới có xổ đề 40 con, họ cho in mỗi ngày một bài thơ chữ Hán nào đó phát ra cho người muốn bàn đề, những người này đem về bàn ngang tác dọc con này con kia, chữ này chữ nọ, may thì trúng, không may thì húp cháo.

³⁰ Tên các cửa trong trò chơi đố chữ. Lâu quá phiên giả không còn nhớ, nhưng mang máng Phước tông 福 là con dơi, Tất Đắc là con chuột. Ở mà dơi chuột gì cũng kệ nó, dấu vết nên quên của mộ thời người Việt ta bị Tàu dụ dỗ đi vào màn đỏ đen đến thành nghèo hèn.

³¹ Chúng tôi không hiểu câu này.

³² Người trẻ ngoại tình kiếm chút tiền đánh thêm đề gỡ hay bù phần nào lỗ hồng tài chánh gia đình. Còn già thì dùng sự quen biết hay trí khôn lanh hiểu đời của mình mà gạt gẫm người khác kiếm chút lợi, như môi giới những chuyện phạm pháp, giựt hụi, dụ dỗ gái vào đường buôn hương ...

³³ Rất tiếc tôi phải đọc chữ này là *nuong* 娘 trong khi chính nó là *luong* 粮. Nghĩ là bản khắc đã lầm.

	Lại thêm mang tiếng xấu xa,	95
	Uổng công son phấn mặt hoa một đời.	
5b.	Sao cho bằng ngày trời thông thả,	
	Hiệp sức chồng đưa mở giàu sang,	
	May ra công việc thanh cường,	
	Chen vai phú quý mở mang mọi nghề.	100
	Người trong nước cũng thời ân đội,	
	Ai là không khen giỏi khen tài ³⁴ ,	
	Làm nên lịch đất nghiêng trời,	
	Ai ai là chẳng khen người có công.	
	Dẫu gái trai cũng trong trời đất,	105
	Phải làm cho khác mặt quần thoa.	
	Trước mình vinh hiển cửa nhà,	
	Sao cho cả bọn đàn bà thom lây ³⁵ .	

Hết

³⁴ Nếu đi vào đường thương mại làm giàu cho mình và cho nước thì ai cũng khâm phục. Chữ *giỏi* bản Nôm viết *giải* 解, chưa thấy ở chỗ nào khác.

³⁵ Như là bài này viết cho phụ nơn xem. Phối hợp với các báo Lục Tinh Tân Văn, Nông Cổ Mìn Đàm thời đó khuyên lơn đàn bà đừng đánh bài thì bài này cũng trong nhóm, chắc thời đó người ta bài bạc dữ lắm...